

յութինն կը վերցնէ, եւ Արշարունիք անունին ծագումը Արշարուն կը մնայ անվիճելի :

ԱՄՍՏՏՈՒՆԻ = Բուն գիւղ՝ Օշական : Երկիր՝ Արագածոտն գաւառ : Այս նշանուոր նախարարութիւնը որ արեւելեան սահմանապահի կարեւոր դերը ունեցած է, շատ հաւանական է, ինչպէս կ'աւանդէ Խորենացի, թէ եկաւ Հայաստան հաստատուեցաւ «յաւուրս Արտաշիսի», վասն զի մեր հաստատ համոզումն է թէ 66ին Հռովմայեցոց եւ Պարթեւաց մէջ համաձայնութեամբ Հայաստանի գահին Տրդատ-Արտաշէս թողութիւր որ Հայաստանի պահպանացումը յառաջ

բերաւ, չէր կընար իբր հետեւանք չունենալ կարեւոր թուով պահպան ստանդիներու, պահպան ազատականեքու Հայաստան մուտքը : Սակայն Ամատունի անունը «ամատ» (պարսկերէն գաղբային կապաքեալ եղակի երրորդ դէմը՝ եկաւ) բառէն հանել Խորենացիի առողջագործ մարքին միայն վերագրելի է : Հաւանականութիւնը բաւարարովին ինքնին վարկածին կողմն է, որ Ամատուն (Համատան) քաղաքին անունէն ելած կը համարի, ուրիշ Ամատունիք եկած կ'աւանդուին Հայաստան :

(Շարունակելի)

Գ. ՓԱՌՆԱԿ

ՀԱՅ ԷԶԵՐ

ՅԵՏԱԳԱՅ քերթուածը օրինական եմ վենետիկ, Հ. Ալիշանի ձեռքով օրինակուած տաղերու հաւաքածուէ մը . բայ Հ. Ալիշանի, այդ կտորը կը գտնուի ձեռագիր Մաշտոցի մը մէջ (Մաշտոցի նոսր, Ս. Ալ. 14) : Զմայլելի բանաստեղծութիւն մըն է, ապահովապէս Ակնայ ծընունդ, քուչակաձեւ ներշնչմամբ, Կարծեմ թէ անտիպ մնացած է ցարդ, եւ արժանի է ամենէն ճանչցուելու եւ իր տեղը գրանցուի՝ Ակնայ ժողովրդական քերթութեան հոյակապ շարքին մէջ :

Զ.

ՈՂԲ Ի ՎԵՐԱՅ ՄԱՆԿԱՆՅ

Ձայս ի՞նչ խոր խոցեցայ որ գլխակա խելի խելիք չըկայ. մի խօսք մի խօսել կարեմ, զիմ ամէն բանքս մոռացայ. Մարիկ, եկ զիմ հալըս տես, որ կըրակ ինկեր սիրտս ի ներս. իմ հեքիմն դո՛ւ. եղբի, որ զիմ ցաւս լաւ դու գիտես : Այ իմ սիրելի մարիկ, ընր ձեռքդ սրտիս խոցն տես. Լանալու ճար մի արէ, որ չեմքմ մանուկ արեւէս : Գլխակդ ի ծնկանդ առնես, պահ մի լաս պահ մի հաւաքես :

Մի՛ լար, մի՛ ենքր յաւիցդ, գամ յերազդ որ զիս տեսնես :

Կուլամ ես, ըզիս կուլամ՝ որ չըկայ խղճուկ ինձ նրման, Շատ հարէմ կայր յիմ սըրտիս, յամենէն մահրում կու մընամ : Հայի՜ք իմ կէնէն արեւուս, որ շուտով ելայ յաշխարհէս, Ներքեւ հոգերուն մըտայ, զստվեցայ հորես ու մորէս : Ախտո՛ւ որ խղճուկ մեռայ, չըհասայ սըրտիս մուրալին. Ողորմ ու լալի եղայ, հեւացայ յամէն սիրելեացս : Այ իմ սիրական մարիկ, Նըշանել զիս կու կամէիր, Այսօր հարսանեաց փոխան գեղեզման բերիւր խոցիքի : Այ իմ լալագին մարիկ, հարութի՜ր զքեզ ջի հիստուկն. Այսօր զիս ձեռացդ առին, զքո սրտիկ ի խոր խոցեցին, Մարիկ, ինձ հիւլա արէ, որ կերայ աղուհայց հետ քեզ : Այսօր քեզէն կու գատիմ, այլ գերեսը ո՛ր տեսնես :

Զայս մայրն ասէ

Այ իմ սիրելի որդեակ, արդ ո՛րպէս ցաւ դիպաւ քեզի. Գեղեցիկ գոյնն՝ երեսիդ դեղնեցաւ որպէս մեռելի : Այդ ծով ծով աքերդդ քո՛ւ որ լուսով էր խիտ ցանկալի, Այսօր ի՞նչ եղեր, որդեակ, ընս նայիր մէկիկ մի ինձի : Այդ սիրուն բերանը քո եւ լիզող նըման պիկպիկի, Հիմիկ ի՞նչ եղաւ, որդեակ, մէկ մի չես խօսիր հետ ինձի :

Այ իմ գեղեցիկ որդի, փեսու՛թեան էիր արժանի, Այսօր հարսանեաց փոխան կրտսւով ըզքեզ պատուցի : Այ իմ սիրական ձագուկ, գեղեցիկ ոսկի՛ աղանի, Այսօր խոցեցաւ սրտիկ, որ ըզքեզ յափուցար Թառուի : Այ իմ սիրական որդեակ, դու էիր ումեւ իմ սրտիս, Այսօր զքեզ ձեռացս առին, զիս առանց որդի Թողուցին :

Սրտիկս արունով լըցիր եւ պողպատ սըրով խոցեցիր : Ինձնէ հեռացաւ, որդեակ, զիս քեռէ կարօտ Թողուցիր :

Եւ ըզբեզ ի՛նք պահեցի, նա շողոյն ցրտոյն ժամեցի,
Այլոց նազելի ցուցի, միթէ ա՛յն առաքս պահեցի օ
Ո՛վ Մայր Աստուծոյ Բանին, դու միջնորդ եւ մարդկան
ազգի,
Իմ որդեակս ի քեզ յանձին, պըսկալց արա՛ւ արժանի ։

Հայս իբրտ քի մեռեալն կ'ստե

Այ խնցի ողորմած մարիկ, քանի՛ լսա ողորմ առ գերի,
Դե՛նա հիմեր տուր սրտիդ, Թէ չէ քեզ դիժար կու լինի,
Բայց եւ աղաբեմ ըզբեզ, հարազատ մարիկ ցանկալի,
Բանիկ մի խնդրեմ ի քէն, Թէ խօսկունքս քեզ ան-
ցանի ։
Հաղբատու եւ զօտարս երկրի կերակրեա անմահմար-
նալի,
Եւ տրոք ողորմութեան տաս լիջիլ է պատարագի ։
Յոյս զԱստուածածին ունիմք, բարեխօս է նա մեզ բարի,
Ըզիւր միածին Որդին աղաչէ որ մեզ ողորմի ։

ՕՍՏ. ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ՎԱՅԵՐԸ

Երբ Թրքահայ հասարակութեան մէջ տա-
մանադրական բեժմի մը հաստատումէն տաս-
տասներեք տարի յետոյ, մեր Ազգային Սահմա-
նադրութեան հիմնադիրներէն մէկուն՝ Գրիգոր
Օտեանի՝ կարեւոր աշակցութեամբ, Միտանթ
փաշա փորձեց եւ յաջողեցաւ Օսմանեան Պե-
տութեան միապետական կառավարութիւնը փո-
խել սահմանադրականի, Հայերը, որ միշտ ցան-
կացող եւ օժանդակ եղած են իրենց բնակակից
ազգերու յառաջդիմութեան, արտակարգ ուրա-
խութեամբ ողջունեցին Օսմանեան Սահմանադ-
րութեան հաստատումը, անոր մէջ յուսալով
գտնել ամբողջ երկրին այլ եւս անարգել յառաջ-
խաղացութիւնը դէպ ի ազատ Քաղաքակրթու-
թիւնը, ու նոյն ատեն իրենց մասնաւոր ցաւե-
րուն դարձան բերող նոր Թուականի մը բա-
ցումը ։

Տաճկահայ մամուլը այդ միջոցին խանդա-
վառ յօդուածներով լեցուն է եղած՝ ի պատիւ
Օսմ. Սահմանադրութեան ։ Մեր վարդապետ-
նապետից Թովմաս Թերզեանը հետեւեալ զեր-
թուածին մէջ (Մայիս, 1876, թիւ 1847) նուրբ
ու ընդուշ առողերով հայկական հրճուանքը եր-
գած եւ մեծարանքի զերթողական հարկ մը
մատուցած է Թուրք վերանորոգչին ։

ԱՌ ԱԶԱՏԱՐԱՐՆ

Միտամ՝ Գրումէլ մըտք՝ հողով Ուշինգոն,
Ջոր լուսաւոր աշխարհիս՝ քորք երկնային՝
ձնարարութիւն՝ Է ապտումիւն՝ Յամանեան
Անդեղակոր գահուն պատուար կանգնեցին ։

Ինձ՝ ինքնանուէր Գրմա անն իրաշխեաց,
Ոչ անտարբեր բընա աննա քո հընչեց ։
Քեզի յետրեան ուղիից ցնիբատն յորձանուա
Քո լուսափիւռ շուգէդ իմ սիրտս ուղեկեց ։

Տեսայ զքեզ՝ յայդ արգարութեան շանձ՝ յանեալ
Ջան՝ յառաջիւ Է — Քոյին ճակուղ անպամաձ,
Շողո արձակէր յոյս ։ — Ի՛ ի մեծին Նըպատակ
Վերականգման հայրենեաց՝ էր աչքդ յառա՜ :

Հիւսիսաշուշն Յէպէտ մըրիկք յազէին
Ջնքոյ շուսեալ ի գըրգնեյ չակային
Արեւիցք՝ ու ապտունականք յաժէին
Մեռելագեմ ձիւադք՝ վիժմաք Անցեալին՝

Անցան համար գլխով շափ վեր ։ զու գըրիկ
Փարստեցիր եւ զսին ուրուս, Է բացա
Շունչ քո շիրմաց ըզկափարիւս ի նոր կեանս ։
Նոճեաց մէջէն մարին անդրէն ցուցաւ ։

Թող քո արդիւնքն իսկ բեզ ըլլան մըցանակ,
Եւ նըման երբս ինքնարոյս մէկ ծաղիկ,
Ջոր ժընցոյց արփենի շող մը մըրա՜ս
Ի զար զաւար լերանցանէ ձնակի ։

Թ. ԹԵՐԶԵԱՆ

Յունիս 29/11 Յուլիս

Ու մեր կրթիւնն Հայրիկը հրատարակած է
Ժամանակ եւ Խորհուրդ տխուրաբար զգրուի մը,
ուր գուրգուրանքով, յափտակութեամբ կը
տարախորէր Օսմ. Սահմանադրութեամբ բացուած
դարաշրջանը ։

« . . . Հասա՛ւ, հասա՛ւ այն ազատարեր
ժամանակ . զեզ աւետիս կուտամ, ժողովուրդ,
լուծ լեղուղ եւ փակուած բերանդ բա՛ց այ-
սուհեանեան, խօսի՛ր եւ գրէ՛ որչափ սահմանադր-
Օրէնք քեզ ազատութիւն կուտայ . խօսի՛ր երբ
կը զրկուին, խօսի՛ր դատաւարաց առաջ երբ
ապիբատ ձեռք զքեզ կ'ապտակեն, խօսի՛ր եւ
իրաւունք խնդրէ՛ . . . »

« Ո՛վ բարեգուշակ ժամանակ, զու բարի
եկիր մեր աշխարհ . զեզ կ'անկեալէր եւ կ'սպա-
սէր Թուրքաւստանի հինաւուրց Մայր, որ ամուշ
էր եւ հրայիւնք ծնաւ. ցաւ երկունք կալաւ զինքն՝